עין משפט נר מצוה

קכז א מיי' פ"ג מהל' תפילין הל"ה [ופ"ב ה"ו] סמג עשין כב טוש"ע או"ח סימן לב סעיף ג [וסעיף לח מו]:
ב [טוש"ע או"ח סימן לב סעיף מז]:
ג [מיי' פ"ג מהלכות תפילין הלכה יא טוש"ע או"ח סימן לב סעיף מ]:
קכח ד ה ו מיי' פ"ג מהל' תפילין הל' ה' סמג עשין כב טוש"ע או"ח סימן לד סעי' א:
קכט ז מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע או"ח סי' לד סעי' א:

ת"ר א) לטטפת לטטפת לטוטפת הרי כאן ד' דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר אינו צריך טט בכתפי שתים א) פת באפריקי שתים ת"ר יכול יכתבם על ד' עורות ויניחם בד' בתים בד' עורות ת"ל 1ולזכרון בין עיניך זכרון אחד אמרתי לך ולא ב' וג' זכרונות הא ב)כיצד ב) כותבן על ד' עורות ומניחן בד' בתים בעור אחד ג) ג)ואם כתבן בעור אחד והניחן בד' בתים יצא וצריך שיהא ריוח ביניהן דברי רבי וחכ"א אינו צריך ד) ושוין שנותן חוט או משיחה בין כל אחת ואחת ה) ג)ואם אין חריצן ניכר פסולות תנו רבנן ב)כיצד כותבן תפלה של יד כותבה על עור אחד ואם כתבה בארבע עורות והניחה בבית אחד יצא וצריך לדבק שנאמר 1והיה לך לאות על ידך כשם שאות אחת מבחוץ כך אות אחת מבפנים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אינו צריך א"ר יוסי ומודה לי ר' יהודה ברבי שאם אין לו תפילין של יד ויש לו ד)שתי תפילין של ראש שטולה עור על אחת מהן ומניחה מודה היינו פלוגתייהו אמר רבא מדבריו של ר' יוסי חזר בו ר' יהודה איני והא שלח רב חנניה משמיה דר' יוחנן ה)תפלה של יד עושין אותה של ראש ושל ראש אין עושין אותה של יד לפי שאין מורידין מקדושה חמור' לקדושה קלה ל"ק ו)הא בעתיקתא הא בחדתתא ולמ"ד הזמנה ז)מילתא היא דאתני עלייהו מעיקרא ת"ר ו) ח)כיצד סדרן קדש לי והי' כי יביאך מימין שמע והי' אם שמוע משמאל והתניא איפכא אמר אביי ל"ק כאן מימינו של קורא כאן מימינו של מניח והקורא קורא כסדרן: אמר רב חננאל אמר רב החליף פרשיותיה פסולות אמר אביי לא אמרן

אלא

רש"י

לטטפת לטטפת ז) לטוטפת הרי כאן ד'. מכאן ח) שכותב ד' פרשיות בד' בתים: טט בכתפי שתים. באותו מקום קורין לשתים טט: על ד' עורות. ט) ד' חתיכות קלף ויניחנה בד' בתים של ד' חתיכות קלף: בד' בתים בעור אחד. שמפשיטין עגל קטן י)ולוקחים חתיכת עור) ומניחין אותו בדפוס שיש בו כמין י) [ד']ד) אצבעות ומניחין אותו לייבש על הדפוס ונוטלין את הדפוס ונעשים בתים מאליהן: ואם כתבן בעור אחד. שעשה עור אחד וכתבו בו ד' פרשיות והניחן בד' בתים של עור אחד כמה שפירשנו: וצריך שיהא ריוח. בין הפרשיות כשיכתבם (א) יא) שלאחר שכתבן בעור אחד יחתוך מלמעלה העור כמין ד' אצבעות ב) ויניחן בד' בתים י)ויהיה מדובק למטה עור אחד כדי שתהא פרשה אחת בבית אחד: ביניהם. בתוך הד' בתים של עור האחד: שנותן חוט או משיחה בין. כל בית ובית: ואם אין חריצן. החריץ שבין כל בית ובית יב) אם אינו ניכר מבחוץ פסולה כגון אם עשה מחילות הבתים מבפנים ואין חריץ ניכר מבחוץ: כותבה על עור אחד. כל הארבע פרשיות: בד' עורות. בד' אגרות: וצריך לדבק. את הד' אגרות ביחד בתפירה או בדבק שקורין גלו"ד: אות. סימן: והיה לך לאות. אפי' לך לא יהא אלא אות אחת דכי הוו בפנים ד' אגרות שאינם דבוקות ונתונות בבית אחד לאחרים שאין רואין אלא מילון יג) חשובי) אות אחת אבל לך המשמש בהן וניכר (ב) ממשן של ד' אגרות כל אחת לבדה הוו ב' אותות: אינו צריך. לדבק: יהודה ברבי. יהודה המכס: ויש לו ב' (ג) מ)(זוגות) תפילין של ראש. העשויין בד' בתים: שטולה עור על אחת מהן. על הד' בתים מכסה עור אחד ונראין כבית אחד: ומניחה. בידו אע"פ שאין מדובקות בפנים: מתוך דבריו של רבי יוסי. נשמע שחזר בו רבי יהודה ואין צריך לדבק (ד): תפילין של ראש תמורה קדושתה שרוכו של שדי יד)נעשה (נקשר) בשל ראש שי"ן דל"ת אבל בשל זרוע אין יה) אלא יו"ד שיש שם רצועה קטנה כשיעור רחב אצבע ובסוף) ראשה מעט כמין יו"ד ועוד כתיב וראו כל עמי וגו' כ) ותניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין שבראש טו) (לקמן לה:): עתיקתא. שכבר נקשרו בראש אסור להורידן ולעשות של יד: ולמאן דאמר. בסנהדרין בפרק נגמר הדין (דף מז:): הזמנה מילתא היא. ומשזימנה לצורך הראש אין רשאי לשנותה לשל יד טז): כגון דאתני עליה מעיקרא. ל)לשל יד אי צריך להם: כיצד סדרן. סדר הנחתן: כאן מימין של קורא כאן מימינו של מניח. כשהקורא עומד כנגד מניח הוי ימינו של זה לשמאל של זה: והקורא קורא כסדרן. כסדר שהן כתובין בתורה מוקדם מוקדם ומאוחר מאוחר הילכך הא דקתני לעיל קדש והיה כי יביאך מימין מימינו של קורא קאמר דהשתא כשהוא קורא כדרכו מימינו יז) לשמאלו ונמצא קוראן כסדרן והא דתנא איפכא דמשמע קדש והיה כי יביאך משמאל אמניח קאמר דהוא ימין של קורא: החליף. יח) כדמפרש:

גוייתא

תוספות

לטטפת לטטפת לטוטפת. בשמע והיה אם שמוע כתיב לטטפת בוהיה כי יביאך כתיב ולטוטפת בספרים מדויקים אבל בין פ"א לתי"ו לא כתיב וי"ו ותימה היכי משמע תרי ומאי הוה אמרינן גורעין ומוסיפין ודורשין ניחא אבל לא אשכחן אלא בתחלת תיבה ובסוף תיבה בפ' שני דזבחים (דף כה. וע"ש) גבי ולקח מדם הפר דדרשינן דם מהפר יקבלנו וכן ונתתם את נחלתו לשארו דדרשינן בפרק י"נ (ב"ב דף קיא:) ונתתם נחלת שארו לו ומפרש ר"ת דוי"ו קמא דולטוטפת מוקמינן בסוף כאילו כתיב לטוטפות כדאשכחן בפ' הזהב (ב"מ דף נד:) מ) שקליה לוי"ו דויסף ה"ל חמישיתו והשתא מוקמינן ליה באמצע תיבה והוה ליה חמישיותו ומוקמינן ליה במקום יו"ד באמצע תיבה וק' לפי' דפריך בתר הכי א"ה גבי הקדש נמי דכתב ויסף חמישית כו' ומשני דכי שקלת לוי"ו דויסף ה"ל חמישיתו והשתא לוקמיה באמצע תיבה דליהוי חמישיות הילכך נראה דבשום פעם לא מוקמינן ליה אלא בסוף תיבה ככל הני שהבאתי נ). מ"ר:

לטוטפת. נראה ס) דלשון טוטפת הוא הראש אבל המלח כמו טוטפת וסרביטים דפרק במה אשה (שבת ד' נז.) דהיינו כלילא שמקפת כל המצח א"כ נקראו טוטפות על שם שהם בראש בין העינים לשון הבטה כמו (מגילה דף יד:) שפיל ואזיל בר אווזא ועינוהי מטייפין וכן לין לשון הבטה על שם שהוא למעלה מבין שתי ריסי עיניו ותפילין נראה לשון ויכוח כמו (סנהדרין דף מד.) ויפלל שעשה פלילות עם קונו על שם שהם עדות והוכחה שהשם נקרא עליו ויראים ממנו יג) כגון דאמרינן לקמן (דף לה:) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וגו' אלו תפילין שבראש. מ"ר:

טט בכתפי שתים. להאי תנא לא אמרינן לליבעי י"ב בתים כ) דמסתבר ליה שכתוב הכל ע) בפסוק אחד דלא אשכחן בתורה שלא הוזכרו תפילין אלא בד' פרשיות יש גורסין טוט ומפרשין כי האי דאמרינן במו"ק (דף טז.) טוט אסר טוט שרי גבי שמתא דהיינו שני ת"ח אוסרין וב' אחרים יכולין להתיר ואין נראה דתרי לאו ב"ד ניהו אלא בתקיעת שופר איירי כדאמר התם בארבעה מאה שיפורי שמתיה ברק למרוז אפיק שיפורא ושמתיה. פ) מ"ר: ושוין שנותן חוט או משיחה בין כל אחת. היינו דוקא בכתובות בעור אחד אבל בד' עורות לא ויש נוהגין אפי' בד' עורות. מ"ר: והקורא קורא בסדרן. פירש בקונטרס כסדר שהן כתובין בתורה מוקדם מוקדם מאוחר מאוחר הילכך הא דקתני לעיל קדש והיה כי יביאך מימין מימינו של קורא קאמר והשתא כשהוא קורא כדרכו מימינו לשמאלו נמצא קורא קורא כסידרן וקשה לר"ת דלמאי פלגינהו שקורא צ) שתיהן הראשונות מימין וכל האחרונות משמאל היה לו לומר ראשונה מימין וכל אחרות משמאל או איפכא דג' ראשונות מימין ורביעית משמאל כמו גבי נר מערבי דפרק שתי הלחם (לקמן דף צח:) דיליף דנרות של מנורה מזרח ומערב מונחים מדכתיב בנר מערבי לפני ה' מכלל דכולהו לאו לפני ה' ולא אמרינן חצי הנרות לפני ה' וחצי האחר לאו לפני ה' בא) ומפרש ר"ת קדש והיה כי יביאך מימין של קורא ומשמאל של קורא הוי שמע מבחוץ ואחריה והיה אם שמוע מבפנים וניחא השתא מה שחלקו וכן פירש רבינו חננאל ק) בסנהדרין (דף פט.) כל בית החיצון שאינו רואה את האויר פסול ר) כגון קדש ושמע וכן רב האי גאון והיה מניח סימן הויות להדדי פי' והיה כי יביאך והיה אם שמוע פנימיות זו אצל זו וכן בתשובת הגאונים שכתב ה"ר יוסף טוב עלם והאי דקאמר הקורא קורא כסדרן לאו כמו שפירש בקונטרס כסדר שכתובות בתורה אלא מפרש ר"ת דהוא סיום הברייתא דכיצד סדרן וקאמר שקורא כסדר שמונחין בתפילין מימינו לשמאלו דהיינו קדש והיה כי יביאך והיה אם שמוע שמע ואפילו לא יהא מן ברייתא אין קשה כלום ובמכילתא משמע כפירוש הקונטרס בפרשת והיה כי יביאך דקתני התם בד' מקומות מוזכר פרשת תפילין קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מכאן אמרו מצות תפילין ארבע פרשיות כו' והדר קתני כותבן כסדרן ואם כתבן שלא כסדרן יגנוז משמע כסדר שכתבן בריסא ויש לדחות דכתיבת הסופר קאמר אבל אין קובעין בתפילין כסדר זה ואין נראה כלל (ה) תיקון התפילין משמע כפירוש הקונטרס וז"ל ומשוי פרשתא דקדש מימין בביתא קמא ופרשתא דבכמוך ליה ש) בביתא תניינא והיה כי יביאך ופרשתא דשמע בתליתאה ופרשה דוהיה אם שמוע ברביעית. מ"ר:

תימורה

מסורת הש"ס

א) סנהדרין ד: זבחים לז:, ב) ברכות כג: מגילה כד: סנהדרין מח: מח., ג) [ועי' פרש"י ברי"ף], ד) גי' רש"ל, ה) פרשיות. נ"ק, ו) נ"ל ויהא מדובק למטה בעור אחד כדי שתהא כל פרשה בבית אחד בפני עצמה בתוך הד' בתים של עור האחד. נ"ק וכן הוא בפרש"י ברי"ף, ז) הוי. נ"ק, ח) נ"ק מ"ז, ט) נעשה בשל. נ"ק, י) ובסוף. נ"ק, כ) [דברים כח], ל) על של ראש נעשות לשל יד. נ"ק, מ) דאי שקלת לוי"ו דויסף ופדיא ליה לחמשיתו הוי ליה חמישיתו והשתא מוקמינן ליה באמצע תיבה ומוקמית ליה אבל יו"ד יקשה לפירושי דקאמר בתר הכי גבי הקדש נמי דכי ויסף חמישית אע"ג דלי' סו'. נ"ק, נ) [ועי' היטב תוס' זבחים לז: ותוס' סנהדרין ד: ד"ה לטטפת יבמי מ"ש כשם ר"ת], ס) דטטפת הוא לשון הבטה על הראש. נ"ק, ע) בתיבה אחת בפסוק אחד אי נמי דלא אשכחן בתורה שהוזכרו תפילין כו'. נ"ק, פ) [ועי' תוס' סנהדרין שם ותוס' זבחים שם ד"ה טטפת], צ) שתים הראשונות מימין ושתים האחרונות כו'. נ"ק, ק) בסנהדרין גאלו בן האחנקין כו' כו'. נ"ק, ר) ופי' ר"ח כגון. נ"ק, ש) שהיא תיקון. נ"ק, ת) והיה כי יביאך בביתא תניינא ופרשתא. נ"ק.

תורה אור השלם

1. וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדְךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְיָ בְּפִיךָ כִּי בְּיָד חֲזָקָה הוֹצִאֲךָ יְיָ מִמִּצְרָיִם: שמות יג ט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וצריך וכו' כשיכתבם בעור אחד שלאחר שכתבן יחתוך מלמעלה העור כמין ד' פרשיות ומניחן בד' בתים: (ב) ד"ה והיה לך וכו' וניכר משמשיו של ד' אגרות: (ג) ד"ה ויש לו ב' תפילין כצ"ל ותיבה זוגות נמחק: (ד) ד"ה מתוך וכו' לדבק הס"ד ואח"כ מ"ה מקדושה חמורה תפילין של ראש: (ה) תוס' ד"ה והקורא וכו' ואין נראה כלל דבשימושא:

לעזי רש"י

גלו"ד. דבק חזק.

מוסף רש"י

לטטפת לטטפת לטוטפת הרי כאן ד'. בפרשת שמע ובפרשת כי יביאך כתיב לטטפת חסר וי"ו אבל בפרשת והיה אם שמוע כתיב לטוטפות מלא הרי כאן ד' בתים לתפילין של ראש אבל של יד אינה אלא אחת כתפי'. שם מקום כשהולכים לומר שתים אומר טט ואפריקי. נמי מקום יקורין לשתים פת (סנהדרין ד:). ולמ"ד. [illegible]

שיטה מקובצת

א) פת באפריקי שתים וכ' פת (פי' דחד לטטפת לגופא ונשאר שנים לדרשה עיין תוס' סנהדרין דף ד') דהוו להו באפריקי ד' וטט באפריקי לאו כלום הוא. ועי"ל כל מקום שפירש לנו הכתוב במקום אחד בנין תשנית פעמים או שלש אין לנו להרבות בהכי המנין בכל דבר שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא מפני דבר שנתחדש בה: ב) כותבן על ד' עורות ומניחן בד' בתים בעור אחד וכן הלכה: ג) ואם כתבן בעור אחד והניחן בד' בתים. כגון שחלק למטה ומחוברים קצת למעלה והניח מה שנחלק מלמטה בד' בתים: ד) ושוין כו' יש מפרשים על הקלף אחר שנכרך כל פרשה ופרשה לבדה כורך עליה חוט או משיחה ויש מפרשים אחר שנתפרו שמעביר חוט של התפירה בין כל בית ובית: ה) ואם אין חריצן כו' פירש"י כגון אם עשה מחיצת הבתים מבפנים כו' וקשה להבין איך אפשר שעשו מבפנים המחיצות ואין החריץ ניכר מבחוץ אם לא העביר עור עליהם: ו) כיצד סדרן. סדר רש"י פסול לר"ת וסדר ר"ת פסול לרש"י ויש מניחין שני זוגות כדי לצאת ידי שניהם ויש אומרים לפיכך טוב לברך על של יד ולהניח של ראש בלא ברכה וטעם לדבר דמסתמא בשל יד לא פליגי ורבינו ברוך אמר דכי היכא דפליגי בשל ראש פליגי נמי בשל יד ואע"ג דמכתיבה לא פליגי אפ"ה נראה דלר"ת כותב בתחלה קדש ואח"כ והיה כי יביאך ומניח מקום חלק לכתוב והיה אם שמוע כדי לכתוב תחילה שמע בסדר הכתוב בתורה ואח"כ חוזר וכותב והיה אם שמוע במקום חלק שהניח ונהגו העולם כדברי רש"י: ז) לטוטפת. תלתא קראי כתיבי תרין בק"ש וחד בוהיה כי יביאך תרי חסרים וחד מלא לטטפת לטטפת ולטוטפות הרי תרי. גליון ואינו כן בכל הספרים אלא גורעין וי"ו של דולטוטפת א): ח) מכאן שכותבין: ט) ד' עורות על: י) כמין ארבע: יא) כשיכתבם ויהיה של עוד אחד כדי שתהא פרשה אחת בבית אחת כשיניחם [illegible]

נמצא: [illegible]

א) פי' נמוס' כאן ד"ה לטוטפת.